

Sygn. akt III CSK 51/18

POSTANOWIENIE

Dnia 6 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa B.Z.
przeciwko A.S.
o ustalenie,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 6 czerwca 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w K.
z dnia 22 września 2017 r., sygn. akt I ACa .../17,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powódki B.Z. od wyroku Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 22 września 2017 r., sygn. akt I ACa .../17 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej powódka zarzuciła: naruszenie art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. przez pominięcie jednej z apelacji, złożonej przez

pełnomocnika powódki I.J. oraz - pomimo obowiązującego systemu apelacji pełnej - utrzymanie w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji, z powołaniem się na argument braku interesu prawnego w ustaleniu, który pojawił się dopiero w pisemnym uzasadnieniu wyroku Sądu pierwszej instancji, bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, zaś Sąd drugiej instancji przyjął przyczynę oddalenia powództwa wskazaną w uzasadnieniu Sądu pierwszej instancji (brak interesu prawnego w ustaleniu), a następnie powołał się na powagę rzeczy osądzonej w sytuacji, gdy w sprawie nie wydano prawomocnego wyroku; art. 213 § 2 k.p.c. i art. 229 k.p.c., przez zignorowanie faktu uznania roszczenia przez pozwanego, który stwierdził, iż wszystkie rozmowy w sprawie pożyczki toczyły się z K.K. i to jemu miał udzielić pożyczki, a Pan P. pojawił się jako kierowca K.K. i nie był przy rozmowach biznesowych, bo to miała być pożyczka prywatna, a także iż na tym wekslu byli wpisani również P. i K., żeby można było koszty związane z tą pożyczką wliczyć w koszty spółki cywilnej P., a zatem - zdaniem powódki - pozwany przyznał, że pożyczka, za którą poręczyła powódka w ogóle nie została udzielona, a nawet nigdy nie miała być udzielona; art. 189 k.p.c., wskutek nieoparcia wyroku na dowodach, lecz wyłącznie domysłach Sądu Apelacyjnego.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 3 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania. Powódka wskazuje, że została pozbawiona możliwości obrony swych praw, gdyż Sąd Okręgowy dopiero w uzasadnieniu swego wyroku powołując się na okoliczność, której wcześniej nie podnosił ani pozwany ani Sąd, zaś Sąd Apelacyjny nie prowadząc postępowania dowodowego i nie dokonując żadnych własnych ustaleń przyjął tę samą okoliczność za podstawę swego wyroku, a powódka nie miała w tej sytuacji szans obrony swoich interesów. Sąd Apelacyjny nie przyjął ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego jako własnych, a w konsekwencji nie mając ustalonego stanu faktycznego, Sąd drugiej instancji nie mógł stosować prawa materialnego (art. 189 k.p.c.).

Sporządzone w odrębnych pismach procesowych przez pełnomocników procesowych powódki apelacje z formalnego punktu widzenia stanowią jeden środek odwoławczy. Sąd drugiej instancji przedstawiając w pisemnych motywach wyroku apelację powódki dokonał kompilacji zarzutów wskazanych w obu pismach procesowych z.t. „Apelacja” oraz do nich się ustosunkował. Z protokołu rozprawy apelacyjnej wynika, że obu pełnomocnikom powódki został udzielony głos (k. 295).

W sprawach o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, skuteczność powództwa zależy od istnienia interesu prawnego w ustaleniu (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 30 grudnia 1968 r., III CZP 103/68, OSNCP 1969, nr 5, poz. 85; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 1972 r., III CRN 607/71, OSNCP 1973, nr 4, poz. 64). Badania tej przesłanki, która choć zamieszczona w przepisach k.p.c. ma charakter materialno-prawny, sąd dokonuje z urzędu (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1949 r., C 428/48, PiP 1949/7/128). Wbrew stanowisku skarżącej pozwany nie złożył oświadczenia o uznaniu powództwa w rozumieniu art. 213 § 2 k.p.c. Obowiązek powódki zapłaty (który to obowiązek kwestionuje poprzez powództwo o ustalenie jego nieistnienia) został przesądzony prawomocnym wyrokiem. Sąd drugiej instancji jako przyczynę oddalenia powództwa również wskazał na brak wykazania przez powódkę interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnego zagadnienia prawnego skarżąca upatruje w konieczności wyjaśnienia mocy wiążącej wyroków, które nie zostały opublikowane, skoro nie

sporządzono protokołu ich publikacji, a pomimo tego nadano im klauzulę wykonalności, a także w konieczności odpowiedzi na pytanie o możliwości obrony (środków prawnych) strony przeciwko, której użyto takiego wyroku, gdy sąd popełnił tego rodzaju błędy, których nie chce naprawić. W ocenie skarżącej wyrok Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 12 czerwca 2008 r., jest wyrokiem nieistniejącym, a postępowanie w sprawie nie zostało dotąd prawomocnie zakończone.

W przedmiotowej sprawie sformułowane przez powódkę zagadnienie prawne nie spełnia wymogów istotnego zagadnienia prawnego jako podstawa przyjęcia skargi kasacyjnej, gdyż nie przystaje do stanu faktycznego sprawy. Z ustaleń faktycznych wynika, że od wyroku Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 12 czerwca 2008 r., powódka wniosła skargę kasacyjną, która nie została przyjęta przez Sąd Najwyższy do rozpoznania. Powództwo przeciwegzekucyjne powódki zostało oddalone prawomocnym wyrokiem. Nadto, również wniosek powódki o stwierdzenie nieistnienia wyroku z dnia 12 czerwca 2008 r. jako niedopuszczalny Sąd Apelacyjny odrzucił postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 20 czerwca 2016 r., zaś Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 26 lipca 2017 r., III CZ [...] /17 oddalił jej zażalenie.

Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wyjaśnił, że Przewodniczący i Protokolant potwierdzili podpisem fakt ogłoszenia wyroku w dniu 12 czerwca 2008 r., sygn. akt I ACa .../08, zaś protokół z ogłoszenia tego wyroku mógł mieć formę skróconą, gdyż potwierdzenia ogłoszenia dokonano na przedłużeniu protokołu rozprawy, zawierającym wszystkie konieczne elementy określone w art. 158 § 1 i 2 k.p.c.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*,

przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżąca wywodzi z naruszenia przepisów art. 378 § 1 k.p.c. i art. 382 k.p.c. oraz art. 328 § 2 k.p.c.

Artykuł 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd drugiej instancji powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia. Określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego. Ponadto sąd drugiej instancji w ramach ustalonego stanu faktycznego stosuje z urzędu prawo materialne (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Dlatego sąd rozpoznający apelację powinien odnieść się do wszystkich tych zdarzeń i zarzutów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, które mogły spowodować skutki materialno-prawne.

Z kolei przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zebrany materiał w rozumieniu tego przepisu, to dowody przeprowadzone w sprawie oraz fakty powszechnie znane, znane sądowi urzędowo, fakty przyznane, a także objęte twierdzeniami jednej strony, co do których druga strona nie wypowiedziała się. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji

przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego (zob. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

Naruszenie przez sąd drugiej instancji art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może wyjątkowo stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną wtedy, gdy skutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu, zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Zatem nie każde uchybienie w zakresie konstrukcji uzasadnienia sądu drugiej instancji może stanowić podstawę dla skutecznego podniesienia zarzutu kasacyjnego, lecz tylko takie, które uniemożliwia Sądowi Najwyższemu przeprowadzenie kontroli prawidłowości orzeczenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r., IV CK 122/05 nie publ., z dnia 28 listopada 2007 r., V CSK 288/07, nie publ, z dnia 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07, OSNC - ZD 2008 Nr D, poz. 118, postanowienie z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 654/14, nie publ.). Zgodnie bowiem z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący zarzucając naruszenie przepisów prawa procesowego, powinien wykazać, że uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

W sytuacji, gdy Sąd drugiej instancji nie uzupełnia postępowania dowodowego ani, po rozważeniu zarzutów apelacyjnych, nie znajduje podstaw do zakwestionowania oceny dowodów i ustaleń faktycznych orzeczenia Sądu pierwszej instancji, może te ustalenia przyjąć za podstawę faktyczną swojego rozstrzygnięcia. Wystarczające jest wówczas, by stanowisko to znalazło odzwierciedlenie w uzasadnieniu orzeczenia drugoinstancyjnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2000 r., I CKN 356/98, nie publ. i z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09, nie publ.). W braku wyrażenia takiego stanowiska wprost w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji przyjmuje się, że nie doszło do naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., gdy na podstawie treści uzasadnienia da się stwierdzić, że ustalenia te zostały zaakceptowane (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2010 r., I CSK 197/09, nie publ. i z dnia 29 kwietnia 2016 r., I CSK 306/15, nie publ., postanowienie z dnia 14 stycznia 2014 r., III SK 27/13, nie publ.).

Wbrew stanowisku skarżącej Sąd Apelacyjny odniósł się do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, podnosząc, iż ustalenia faktyczne przedstawione przez Sąd Okręgowy i ujęte w pisemnych motywach dotyczyły okoliczności bezspornych, a polemika podjęta przez strony wiązała się jedynie z oceną konsekwencji prawnych wcześniej wydanych rozstrzygnięć z udziałem stron. Należy nadmienić, iż istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie powinno być udowodnione przez powoda.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

kc

jw